

ובהרת בחיים

גליון שבועי במשנת מרן האור החיים הק' זיע"א

באור החיים תולדות רבנו הק'

פרק ששי: נגיד לעמו בצלו של שלטון אימים

כטבעה של בני משפחת מלכות אכזרית זו הרי שכל שהיו היחסים עמם קרובים יותר, כך גדלה הסכנה מהם. מולאי איסמאעיל ובניו, שהלכו בדרכו, נטו להתעמר בראש ובראשונה בידידיהם ובמקורביהם.

צורת החיים המבהילה והלא יציבה תחת צילם של בני משפחת המלוכה, דרשה ממקורביהם כוחות נפש עצומים שכן לא אחת עמדו הללו בסכנת נפשות של ממש, על אף קרבתם הגדולה ושירותם הנאמן למלך.

שום דבר לא עמד בפני כעסו של מולאי איסמאעיל, ובשנת תע"ז, כאשר הלשינו לפניו הלשנה כלשהי על רבי משה שכבר היה איש סודו מזה כעשר שנים, לא הועילו לו לנגיד כל זכויותיו והמלך קנס אותו בקנס שכדי לעמוד בו היה רבי משה צריך למכור את כל נכסיו והדבר כמעט ורושש אותו לחלוטין.

"ובש' התע"ז הלשינו עליו למסיר"ה וקנס אותו המלך קנס גדול לתת חמשים ככר כסף ומכרו כל אשר להם הוא ושותפו ראובן ו' קיקי ואחיו וחבריו ונתן הקנס הנז"

רב פעלים

למרות הכל, גדולים היו מעשיו ופעליו, והוא עשה שלא תשתכח תורה מילדי ישראל העניים במרוקו, והיה משלם שכר לימוד מכיסו עבור אותם שלא השיגה יד הוריהם לשלם עבורם. **"ברם זכור לטוב מורי וחמי ז"ל"** מספר עליו חתנו, רבינו, **"שהיה משכיר מלמדים מכיסו ללמד בני עניים בב' וג' עירות, צדקתו עומדת לעד"**...

צא וראה מה כתבו עליו דיני העיר סאלי:

"ואפריון נמטיה לאיש חיל רב פעלים, העומד לנס עמים, רבא דעמיה ומדברנא דאומתיה, עושה צדקה בכל עת, עומד בפרץ, ביתו בית ועד לחכמים, פתו מצויה לעוברים ושבים, אוהב התורה ולומדיה, מחזיק בעמוד התורה שתתקיים שלא ימוט מחסה מעוז לכל ישראל, ימינו פשוטה לתת לכל שואל בעין יפה, לחמו נתן, מימיו נאמנים, צדקתו עומדת לעד לפני שוכן מעוניים, שטבעו יצא בכל העולם, צפון וים קדם ותימן נר ישראל שר וטפסר, בכתר שם טוב מוכתר, המשכיל ונבון, הנגיד ומעולה כה"ר משה נר"ו בנו של השר ונאמן טוב עם אלקים ועם אנשים, מושיב יחידיים ביתה, נודע בשערים שמו, שערים המצויינים בצדקה ובגמילות חסדים, המשכיל ונבון, חשוב ומעולה כה"ר שם טוב בן עטר ז"ל שהזיל זהב מכיסו לעשות חסד של אמת עם הרב וכו' להביא אל שולחן הדפוס הזה הלזה..."

עזר כנגדו

הוא אשר זכה להיות חותן המלך, כאשר בחר ברבינו, נכד אחי אביו רבי חיים הזקן, כחתן לבתו המצויינת מרת פאצוניה. מופלגת בצדקותה היתה פאצוניה וזוגתו של רבינו עד שסיפרו עליה שמדי יום היתה מתעטפת בטלית ומניחה תפילין כנאמר על מיכל בת שאול אשת דוד המלך ע"ה.

המשך בשבוע הבא

פניני אור החיים

השנאה המקלקלת את השורה

וַיַּחַר לְמֹשֶׁה מְאֹד וַיֹּאמֶר אֶל ה' אֵל תִּפְן אֶל מִנְחַתֶּם לֹא חֲמוֹר אֶחָד מֵהֶם נִשְׁאַתִּי וְלֹא הִרְעֵתִי אֶת אֶחָד מֵהֶם: (במדבר טז טו)

יש אדם שחוטא כי הוא מדמה לעצמו שירוויח משהו, פוהז עליו יצרו.

הוא לא מספיק הפנים לעצמו שלא מרוויחים כלום מעבירה.

אבל להפסיד עבור עבירה... להיות מוכן להינזק... זו כבר דיוטא נמוכה מאוד.

אומר האור החיים הקדוש: דתן ואבירים יצאו חוצץ נגד משה רבינו, עד כדי כך, שהם הצהירו שאפילו אם ינקרו את עיניהם! הם לא ישמעו למשה רבינו.

בכך הם גילו את גודל שנאתם למשה רבינו. הם מוכנים לסבול, למען השנאה הזו.

זו כבר לא טענה או טרענה. זה מוכיח על רוע פנימי, "טבע הרע לשנוא הטוב שנאה עזה טבעית בלא סיבה".

לכן משה רבינו כה הקפיד עליהם.

"העיני האנשים ההם תנקר, לא נעלה - ויחר למשה מאוד".

בוקר ויודע ה'

וַיְדַבֵּר אֶל קָרַח וְאֶל כָּל עֵדְתוֹ לֵאמֹר בִּקְרִי וַיְדַע ה' אֶת אֲשֶׁר לוֹ וְאֶת הַקְּדוֹשׁ וְהַקְּרִיב אֵלָיו וְאֶת אֲשֶׁר יִבְחַר בּוֹ יִקְרִיב אֵלָיו: (במדבר טז ה)

משה רבינו הזהיר את קרח וכל עדתו "בוקר ויודע ה' את אשר לו וגו'".

לא עכשיו, מחר בבוקר.

אומר האור החיים הקדוש במתק לשונו: "נתבונן בזה איש האלוקים לתת להם זמן הלילה להתבונן במעשיהם, אולי יכירו כי לא טוב עושים ויחזרו בתשובה".

כשאדם נכשל בחטא חלילה, הוא צריך להיאחז בתשובה. לא לתת לזמן לעבור סתם כך.

משה רבינו קיווה עבורם, אולי יעבור הלילה והם יתכבחו.

כי אם בשבוע רשע מדרכו וחיה:

פי הארץ

וְאִם בְּרִיאָה יִבְרָא ה' וּפְצַתָּהּ הָאֲדָמָה אֶת פִּיהָ וּבִלְעָה אֹתָם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לָהֶם וַיִּרְדּוּ חַיִּים שְׂאֵלָה וַיִּדְעַתֶּם כִּי נִאֲצוּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֶת ה': (במדבר טז טז)

המדרש מביא בקהלת שלאדמה יש בחינת איברים כפי שיש לאדם, עינים, ידים, רגלים וכו'.

יש בחינה הנקראת פי הארץ.

בבחינה הזו של 'פי הארץ' נהרג הבל על ידי קין, וכפי שאמר הקב"ה לקין "ארור אתה מן האדמה אשר פצתה את פיה לקחת את דמי אחיך מידך".

אומרת הגמרא במסכת סנהדרין "מיום שפתחה הארץ את פיה וקיבלתו לדמו של הבל, שוב לא פתחה, שנאמר 'מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק', מכנף הארץ ולא מפי הארץ.

היה לאדמה פה, והוא נסגר.

אומר האור החיים הקדוש, זה כפל הלשון "אם בריאה - יברא ה'".

אותה בריאה של 'פי הארץ' שכבר ברא ה', והיה סתום עד עכשיו, יחזור ה' לברוא שוב לארץ את הפה, ופצתה הארץ את פיה שהיה לה מקודם, לבלוע את עדת קורח.

מוסיף האור החיים הקדוש, ואולי בצורה זו, כדי שיהיה תיקון לארץ.

מקודם פצתה האדמה את פיה לבלוע איש צדיק, את הבל, ובמעשה קורח פצתה האדמה את פיה לבלוע אויבי ה'.

כששבים ועושים את המעשה הנכון, זה התיקון.

כשבשר ודם עובד את ה'

וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ אֵל אֱלֹהֵי הַרוּחַת לְכָל בֶּשֶׂר הָאִישׁ אֶחָד יִחְטָא וְעַל כָּל הָעֵדָה תִּקְצַף: (במדבר טז כב)

כל הבריאה מעלה שבה והלל לקדוש ברוך הוא. בדרגות שונות, זו למעלה מזו.

אומר האור החיים הקדוש, יש את שירי המלאכים, ויש את הדרגה הנשגבה של השבח וההלל העולים מנשמות הצדיקים, הן הצדיקים אשר טרם ירדו לעולם הזה, והן הצדיקים שכבר היו בעולם הזה ושבנו לצור מחצבתם.

ובדרגה למעלה מהם, הם הצדיקים אשר חיים בעולם הזה, נשמה בתוך גוף של בשר ודם,

המשך בעמוד ג'

ספיר ויהלום

פניני מוסר ויראת שמים בפרשה

העונש על אי מחאה

דבר נורא אירע בישראל. קורח ועדתו קמו על משה, ערערו על מנהיגותו וכתוצאה כך הביאו לקטרוג איום על כלל ישראל כולו, עד שנאמר (טז, כא): **"הַבְּדִלְוּ מֵתוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאֶכְלֶה אֹתָם כְּרִגְעִי"**.

רבינו ה'אור החיים' הקדוש זיע"א עומד על דקדוק לשון הפסוק, ותמה: "צריך לדעת למה אמר 'כרגע', ואם להודיע כי הוא שגיאה כח להרוג ששים רבוא כרגע, כבר הודיע זה מקודם דכתיב (שמות לג, ה): 'רגע אחד אעלה בקרבך וכליתך'".

מיישב רבינו, כי הלא חטא המרגלים קדם לחטא קורח ועדתו, וכבר אז נגזר על ישראל כי יתמו במדבר, 'ושם פירשתי כי גזרת כליה שגזר ה' על הדור ההוא נתקיימה, אלא שהועילה תפילת משה שלא ימות העם כאיש אחד אלא בהמשך זמן ארוך. אם כן העדה כבר היא מחויבת כליה, לזה בא מאמר ה' כאן בחידוש הגזירה שהיה 'כרגע', פירוש, שלא יאריך להם הזמן כמו שנחרצה מקודם".

על כך מוסיף הרה"ק ה'שם משמואל' זיע"א, כי בשורשם - חטא המרגלים וחטא קורח היו זהים במהותם, כיון ששורש שניהם בחסרון האמונה - אם אמונה בדברי הקב"ה ואם אמונה בדברי משה עבדו.

לפיכך, כותב ה'שם משמואל' (שנת תרע"ד): "בנידון דידן, בכל העדה שלא מצינו להם חטא משפט מות כי לא עשו דבר, מכל מקום מחמת החטא הקדום מצטרף מה שלא מיחו בקורח, כי באם היו שלמים באמונה בהשם יתברך היה להם לנקר את עיני קורח הבא לעשות קרחה בעולם ולמרוד בנביא ה', ומה שלא מיחו בו - זה לאות שאינם שלמים באמונה, ועל כל פנים מהרהרים אולי עשה משה מדעתו והסכים הקב"ה על ידו, ונראה בזה עקבות חטא המרגלים חסרון האמונה, על כן דנונין על לשעבר".

רבינו החפץ חיים זיע"א השיא את בת זקוניו, מרת פייגא חיה ע"ה, זו שנוולדה לו לעת שיבה מהרבנית אליה נישא בזיווג שני, להגאון רבי מנחם מנדל יוסף זאקס זצ"ל, שהיה בחור מופלג בכל מידה נכונה, תלמיד חכם עצום וירא שמים, למרבה הפלא, בחתונה זו לא השתתף אבי החתן, רבי יעקב מרדכי, המחותן שהתגורר בעיר שידלובה לא הגיע לראדין לשמחת אפריון בנו, כיון שסבור היה שיש בכך פגיעה בכבוד התורה של רבינו החפץ חיים: היעלה על הדעת שאיש פשוט כמוני, יישב בשולחן הכבוד סמוך לרבו של כל בני הגולה, כאילו אנחנו שווים זה לזה?! אין זה כבוד התורה של החפץ חיים שאדם כמוני ישתתף בחתונה זו, והוא אכן נותר בביתו, כשבהעדרות זו הוא מלמד את בנו כבוד התורה מהו.

גם אצל רבינו החפץ חיים למד החתן הצעיר את משמעות כבוד התורה: בתקופה מסוימת היה רבי מנחם מנדל יוצא מביתו השכם אל עבר הישיבה וחוזר בסביבות צחות הלילה. למרות השעה המאוחרת היה החפץ חיים

מתמין עד בואו של חתנו ושובו לביתו, וכשהיה נכנס לבית היה החפץ חיים מעיר את אשתו הרבנית וגם את בתו, אשת רבי מנחם מנדל, כדי שיזכו במצוות שימוש תלמיד חכם, והיו שתי הנשים עורכות את השולחן לכבודו של החתן ומכינות לו תבשיל חם כדי להשיב את ליבו. אף החפץ חיים בעצמו היה עומד עליו ומשמשו במזיגת כוס חמין מהביל. לעתים היה החפץ חיים בעצמו מורה לו חמאה על הלחם, כדי שיאכל ויתחזק.

וכשהרגיש החתן שלא בנוח על כך שחמיו טורח עבורו, בפרט בשעה כה מאוחרת, נענה החתן הדגול במשפט קצר אך מחייב ביותר: וכי מה אתה חושב שאין ליהודי זקן מה לעשות חוץ מאשר לישא אשה? אלא שאלך הייתה כוונתי: לזכות לחתן תלמיד חכם שכמותך.

חלפו שנים ורבינו החפץ חיים נתבקש בישיבה של מעלה, רבי מנחם מנדל עוד התגורר בראדין, שם הרביץ תורה לתלמידים. והיה היום רבי מנחם מנדל החל לחוש בכאב עז באחת מאזניו. תחילה חשב רבי מנחם מנדל שאין זה אלא כאב זמני שיחלוף עד מהרה, אלא שהתברר: הכאב היה חד וחריף ולא זו בלבד שהוא לא הפסיק אלא שהוא גם התחזק והכאיב עוד יותר.

אין לו בעולמו של בן תורה כי אם תורה ותפילה, עבודת הבורא והתעלות תמידית, ומה לו ולמייחושים כאלה ואחרים, כך שבתחילה עוד יכול היה ר' מנדל לבטל את המטרד בהינף יד ולשוב למשנתו וסדרי לימודו כמקדם. אך כשזה האחרון גבר עוד ועוד עד שכמעט והפילו למשכב, כאן כבר לא יכול היה ר' מנדל להתעלם.

'כל מי שיש לו חולה בתוך ביתו' קבעו חז"ל (ב"ב קטז, א), 'ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים'. ואם רבו של כל בני הגולה אשר עם בתו הצדקנית זכה להינשא הסתלק זה מכבר לבית עולמו, הרי שיש לגשת לבנו - הגאון ר' אריה לייב זצ"ל בן החפץ חיים, אולי תעלה בדעתו עצה הגונה, שמא יעניק לו ברכת חכם וכהן וייתכן ששניהם גם יחד.

שטח ר' מנדל בפני גיסו את כאבו, ואם ציפה לתגובה שיש בה משום נחמה פורתא והשתתפות בכאב לצד עצה ותושייה מצקלונו עתיר הניסיון, באה תשובת הגיס הגדול והפתיעה אותו.

'אוי ואבוי! הבהלה נשמעה היטב בקולו ופניו הרצינו באחת, 'חוששני כי עליך להרחיק נדוד לוילינה ולפקוד את מרפאתו של דוקטור צמח שאבאד'.

ד"ר צמח שאבאד היה ידוע מאוד ומוכר למשפחת החפץ חיים, ואף לגדולי עולם נוספים שהם ומשפחותיהם היו מזדקקים לשירותיו. כאשר נודע להחפץ חיים שעומד להתקיים כינוס של רופאים בוויילנא ועל הפרק עלו הצעות שונות להטבת מצב בריאותם של תלמידי הישיבה, כמו להגביל שעות הלימודים ולקבוע שעה או שעתיים ביום לחילוף עצמות, ועוד שיפורים ותקנות מסוג זה, הקדים החפץ

חיים וכתב מכתב ברכה ליו"ר האסיפה, ד"ר צמח שאבאד, וכה היו דברי החפץ חיים במכתבו אליו:

"כבוד ידידי החכם הרופא מר צמח שאבאד נ"י. אחדשה"ט. כאשר שמעתי שבקרוב תתקיים אסיפת הרופאים, וכבודו הנהו היושב ראש, הנני שולח ברכתי אליו שהרופא חולי עמו ישראל ישלח לכם עזרתו וברכתו ממרום... היות ששמעתי שמצב הישיבות מעניין אתכם הרבה, אמרתי להודיעכם שב"ה הישיבות עומדות על בסיס נכון וקיים, התלמידים מקבלים כל צרכיהם, ומספיקים להם ארוחתם שלש פעמים בכל יום, כשעתיים בכל יום המה מחליפים כח על ידי טיולים, ובי"ה הם בריאים ושלמים. בטח תהיה לכם כל זה לכם לשמחה גדולה. ממני ידו המוקירו ומכבודו כערכו הנשגב".

ואחרי החתימה הוסיף עוד שתי שורות הללו: "רציתי להזכיר לכבודו: כתוב בתורה 'כל הנוגע בהר מות יומת', אם הנגיעה בהר היא במיתה - הנוגע בתורה עצמה לא כל שכן".

דווקא בשל היכרותו את אותו רופא ומשום שידע כי הוא נמנה על השורה הראשונה ואף תעריפיו בהתאם, הופתע ר' מנדל והתמיהה הציפה אותו.

'שמא אין הגיס מבין במה דברים אמורים' ניסה להחזיר את שיחה לפסים מעט יותר, איך לומר, רצינו לייב, 'בסך הכל מדובר בכאב אוזניים, לא מעבר לכך'.

'עם האוזניים לא משחקים' ר' אריה לייב היה נחרץ, תקיף.

'ולא יהיה די להניח על האוזן פיסת צמר ספוגה בשמן, כשם שנוהגים בני אדם מן השורה בעת שתוקף אותם כאב אוזניים?' ר' מנדל ניסה בכל זאת לשכנע, להסביר.

אך הגיס הגדול בשלו. רבי אריה לייב טוען ברגש רב שאסור לזלזל בכאב אוזניים שסכנה גדולה יש בה, וכדברי המדרש הנודעים (דברים רבה י א): "הלכה אדם מישראל שהיה חושש באזנו מהו שיהא מותר לרפאותו בשבת, כך שנו חכמים: כל שספק נפשות דוחה את השבת וזו מכת האוזן אם סכנה היא מרפאים אותה בשבת", ומבואר שחז"ל הכירו באדם החושש באזנו כמי שהוא מצוי בספק נפשות. ואילו רבי מנחם מנדל עומד כנגדו ומשתאה: אין זה כאב יוצא דופן שראוי לנסוע עבורו לוילנא ולבזבז כסף רב.

איכשהוא בתוך להט הויכוח הבין רבי אריה לייב כי 'דררא דממונא' יש כאן: הסיבה שבשלה אין רבי מנחם מנדל מעוניין ללכת אל דוקטור צמח שאבאד היא לא אחרת מאשר שהוא מתקשה בשאלה המפורסמת 'כסף מנלן?!' הלוא הנסיעה ברכבת לוילנא עולה סכום חשוב וגם דוקטור צמח שאבאד לוקח על הביקור עוד סכום גדול. כל אחד מהם לחוד, ובוודאי שניהם יחד, הוא לא סכום שאברך עני יכול להרשות לעצמו לזבזב על דבר שאינו מוכרח, והיינו טעמא דרבי מנחם מנדל שאין הוא מסכים לנסוע לוילנא.

רבי אריה לייב לא חשב פעמיים. הוציא את

המשך מעמוד א'

והגוף מפריע ומונע מלהכיר את ה' יתברך, ובכל זאת הם מתאמצים ומתחזקים לאהוב את ה', לשבח ולתהלות למאמרו.

זה חשוב אצל הקב"ה מאוד.

דווקא מהנשמה הנמצאת בתוך הגוף, בתוך ההסתר והגשמיות, ממנה עולה השבח הגדול לקב"ה. ההתגברות הזו יקרה וספונה.

אומר האור החיים הקדוש, זה מה שמשנה רבינו חילה את פני ה' בתפילתו על בני ישראל, כשהתפלל עליהם בעת המגפה. "אלוקי הרוחות לכל בשר" - אתה הרי חפץ שממשלתך ואלוקותך יהיו על הרוחות בזמן שהם בבשר, ואם הם ימותו יחסר דבר זה.

תשאר אותם בחיים, והם יקדשו שם שמים.

לא המתים היללו ק-ה.

ואנתו נברך ק-ה!

ה' ממית ומחיה

ויאמר משה אל אהרן קח את המחטה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטרת והולך מהרה אל העדה וכפר עליהם כי יצא הקצף מלפני ה' החל הנגף: (במדבר יז יא)

כשהחלה המגפה, אמר משה רבינו לאהרן הכהן למהר ולקחת מחטה ולהקריב קטורת, ובכך לעצור את המגפה.

אומר האור החיים הקדוש, בני ישראל ראו שמאיתם וחמישים איש מקריבי הקטורת, מתו על ידי שהקריבו קטורת.

לכן עצירת המגיפה הייתה דווקא על ידי קטורת.

כך יהיה מודגש שהכל זה מעשה ה'.

אל תאמר שדבר פלוני גורם כך או כך, לטובה או לרעה.

דבר ה' הוא הגורם.

כשהקטורת נעשתה כפי שמשנה רבינו אמר, אפילו שהייתה זו קטורת שלא בזמנו ובמקומו, לא רק שלא הויקה, אלא אדרבה, היא זו שעצרה את המגפה.

ה' ממית ומחיה!

משנה זהירות

כל הקרב הקרב אל משכן ה' ימות האם תמנו לגווע: (במדבר יז כח)

אחרי פרשת קרת, באו בני ישראל למשה רבינו בחשש גדול, שמכיוון שעוון חמור הוא לאדם זר להיכנס לאוהל מועד, "כל הקרב הקרב אל משכן ה' וגו' האם תמנו לגווע".

והקב"ה ציווה את משה רבינו ששבת לוי ישמרו שלא יכנסו אל אוהל מועד מי שאינו מורשה לכך.

האם יש לזה קשר לפרשת קורח? הרי גם קודם לכן היו אסורים ליכנס לאוהל מועד.

מביא על כך האור החיים הקדוש את מליצת המדרש בשיר השירים, שאדם שהוכש ע"י נחש, מיוחד אפילו ממקל... הוא רק רואה דבר דומה לאותה הסכנה, מייד הוא מתמלא פחד ורעדה.

הוא לא יכול להיכשל שוב.

אומר האור החיים הקדוש, נכון שהאסור להיכנס לאוהל מועד היה גם קודם לכן. אך אחרי שקרה כזה אסון עם מקריבי המחטות, נעקפו בני ישראל לומר למשה רבינו, חייבים מחסום, איננו יכולים להרשות לעצמנו להיכנס בחשש סכנה שכזו.

מוכרחים להיות זהירים.

השבת הגדול ביותר

אל אלהי הרוחות לכל בשר (טז, כב).

כתב רבינו האור החיים 'הקדוש זיע"א, כל הבריאה מעלה שבח והלל לקדוש ברוך הוא. בדרגות שונות, זו למעלה מזו.

יש את שירי המלאכים, ויש את הדרגה הנשגבה של השבח וההלל העולים מנשמות הצדיקים, הן הצדיקים אשר טרם ירדו לעולם הזה, והן הצדיקים שכבר היו בעולם הזה ושבו לצור מחצבתם.

ובדרגה למעלה מהם, הם הצדיקים אשר חיים בעולם הזה, נשמה בתוך גוף של בשר ודם, והגוף מפריע ומונע מלהכיר את ה' יתברך, ובכל זאת הם מתאמצים ומתחזקים לאהוב את ה', לשבח ולתהלות למאמרו.

זה חשוב אצל הקב"ה מאוד.

דווקא מהנשמה הנמצאת בתוך הגוף, בתוך ההסתר והגשמיות, ממנה עולה השבח הגדול לקב"ה. ההתגברות הזו יקרה וספונה.

אומר האור החיים 'הקדוש, זה מה שמשנה רבינו חילה את פני ה' בתפילתו על בני ישראל, כשהתפלל עליהם בעת המגפה.

"אלוקי הרוחות לכל בשר" - אתה הרי חפץ שממשלתך ואלוקותך יהיו על הרוחות בזמן שהם בבשר, ואם הם ימותו יחסר דבר זה.

תשאר אותם בחיים, והם יקדשו שם שמים.

וכך מסיים רבינו בלשון קדשו: "ואמר משה רבינו 'אלהי הרוחות לכל בשר', שאתה השם יתברך חפץ שאלהותך תהיה ברוחות בזמן שהם בבשר וכו', שהוא רום תכלית חשקך".

וכן הביא באורח לחיים' (פ' ויצא) בשם המגיד הגדול ממעורר זיע"א, לפרש מה שאומרים בפתח אליהו 'תפארת גופא', שעיקר התפארת שיש להקב"ה מהאדם, מחמת שיש לו גוף ויצר הרע ואף על פי כן הוא מתגבר על עצמו כפי יכולתו.

והרה"ק ר' משה מסאמבור זיע"א כתב בהקדמת ספרו 'תפלה למשה': שמעתי ממורי ורבי הרב איש אלקים קדוש משה סופר מפשעווארסק נבג"מ, שאמר בשם הבעל שם טוב, על מאמר חז"ל (פסחים קט). 'אין שמחה אלא בבשר', שאין שמחה למעלה אלא בבשר שעולה מתתא מבשר ודם. והיינו, שרק על ידי שיש לנו גוף ובשר המושך לגשמיות, ואף על פי כן האדם מתגבר ועובד להש"ת, על ידי זה יש שמחה להקב"ה מאתנו.

וביקהלת משה' (פ' האזינו) הביא בשם אביו המגיד מקונוניץ זיע"א, שהגם שיש להקב"ה מלאכים ושפים ואופנים, וכל מלאך יש לו אלף פיות ואלף לשונות, ואין לשער גודל השבח והשירה היוצא מהם, ועם כל זאת כביכול אינו מקבל שום תענוג מזה, רק מעם קרובו ישראל קדושים, היינו כשאיזה אדם מישראל עומד בתפילה יהיה באיזה כוונה שיהיה, אם יאמר רק ברכה אחת בכל תפילתו בכוונה אמיתית ומקירות ליבו, זה עיקר שעשועיו ותענוגו יתברך שמו כביכול, ומטה אוזן לקבל תפילתו כביכול.

(מאוצרותיו ושיחותיו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

ארנקו מכיסו, ספר ומנה סכום של עשרים וחמשה רובל והושיט לו אותם בחפץ לב כשהוא אומר לו: הלא לך הכסף של הוצאות אלו, וקום סע זה עתה לוילנא.

נאנח רבי מנחם מנדל כמי שנכנע בויוכו. לקח את שטרות הכסף ויצא אל עבר תחנת הרכבת, שם המתין זמן מה עד לבואה של הרכבת המיוחלת. אל הרכבת הוא לא הלך בגפו, שכן רבי אריה לייב התלווה אליו. גם במשך כל דרכם יחד אל תחנת הרכבת המשיכו השניים לדון ולהתווכח, אלא שכאז גם עתה: שניהם נותרו בעמדתם הראשונה, אם כי בפועל רבי מנחם מנדל נכנע ונסע לוילנא.

בדרך היה לו די פנאי להרהר אודות מידת ההיגיון שיש בהוראת גיסו, וכאילו התבקש לכך - יתכף בבואו אל דוקטור צמח העניק לו זה האחרון אישוש ותוקף לתחושותיו.

הדוקטור, אשר הכיר את ר' מנדל מתוך היכרותו עם משפחת חותנו הגדול, פנה אליו ביראת כבוד ודרך ארץ אך התקשה לכלוא את השתוממותו. 'בשביל זה בא כבודו אליי? הלא יכול היה להניח באוזן פיסת צמר גפן...'

'...ספוגה בשמן זית' השלים ר' מנדל את המשפט.

במשפטים קצרים סיפר ר' מנדל במה דברים אמורים, שיתף את הרופא בתגובתו התמוהה של גיסו ונתן לו להבין שכמותו אף הוא - אינו מבין על מה ולמה המהומה הגדולה.

כך או כך, משפטר אותו הרופא לדרכו תוך המלצה על שימוש ברפואה עממית פשוטה זו, סב ר' מנדל על עקביו ועשה את דרכו הביתה, שם פגש את גיסו ממתין לו בארשת מתוחה וחרדה של ממש נסוכה על פניו. 'נו? מה אמר הרופא הגדול?'

מבטו של ר' מנדל הבהיר ללא מילים כי המהומה - על לא מה, וכי לשווא היתה טרחתו. כאן ניאור ר' אריה לייב להסביר, והתוכחה שנשזרה במילותיו היה בה כדי לטלטל ולזעזע את ר' מנדל עד לאחת.

'יום קודם שפנית אליי' סיפר, 'נכחתי לראות כיצד ניצב אי מי מקלי הדעת בעיירה ומטיל רפש ובוז בתלמיד חכם, תוך שהוא בוטה במילותיו כמדקרות חרב ומפיו ניתזים ביוזנות אשר תצלינה אוזן למשמע פיו.'

'אתה נכחת במקום' הזכיר לו, 'ולמרבה הצער והתדהמה שאחזה בי - לא מחית כמתבקש על ביוזן תלמידי חכם. שמעת את הדברים הנלוזים, נכחת בבושתו ולא עשית מאומה.'

ההמשך, לדידו של ר' אריה לייב, היה אך טבעי ומתבקש, פועל יוצא של האירוע.

'כשפנית אליי למחרת וסיפרת כי אוונך כואבת, נזכרתי בדברי חז"ל (בימ' פד): אודות התנא רבי אלעזר בן רבי שמעון, אשר לאחר פטירתו יצאה תולעת מאוזנו באחד הימים, כעונש על כך ששמע פעם כיצד מבזים תלמיד חכם ולא מחה על כך.'

'יתכף הבנתי' הסיק ר' אריה לייב בפשטות, 'כי ככל הנראה אף באוונך מסתתרת תולעת, ובשביל כזה דבר אין די ברפואה עממית ותו לא, אלא יש לפנות לרופא הגדול שבויילנא...!'

מתיבתא אור החיים

נא אל שפחתי הסכים לדברי הנביאה. וראה עוד דברי רבינו בפרשת ויצא (שם כו ה): 'שמע בקולי'. פירוש, הגם שיש בדברים אלו כגניבת הדעת, עם כל זה יש לך לשמוע בקולי, פירוש, מלבד חיוב מצות כיבוד אב ואם שהיא מצות עשה, גם היא נביאה וכתוב בדברי נביא אמת (דברים יח טו) 'אליו תשמעו', לזה אמרה 'שמע בקולי', וכבר כתבנו שיצטדק נביא באומרו לעבור על מצוה ממצות התורה לפי שעה. וראה עוד דברי רבינו בפרשת בא (שמות יב לה) ובפרשת ראה (דברים יג ב, ו).

ובשו"ת עטרת משה (או"ח ח"ב סי' קפד-קפה) הקשה על דברי רבינו שמשמע שאילו לא היה משה נביא היה אסור לאהרן להקטיר, והלא פיקוח נפש דוחה כל התורה כולה, וכיון שידע שיש בקטורת כח וסגולה לעצור המגיפה, היה מחויב לנהוג כן מצד פיקוח נפש, ומצינו (יומא פב.) שמותר להתרפאות אפילו בבשר קודש, ואף כאן היה מותר להשתמש בקטורת ובמחבת של קודש להציל את העם מן המגיפה. ותירץ על פי דברי הרמב"ם (פיה"מ יומא פ"ח מ"ד) שמותר לעבור על דבר תורה רק לצורך רפואה טבעית ולא בעבור רפואה סגולית, לפי שענינם חלוש ולא יחייבהו ההגיון ונסיגה רחוק, ואף הקטורת כמוה כרפואה סגולית. עוד תירץ ע"פ המבואר בב"ק (ס:) שאסור להציל עצמו בממון חבירו אף במקום פיקוח נפש, ואף הקטורת והמחבת חפצי שמים הם ואסור להציל עצמו בהם, ובשר קודש הנ"ל יש לומר שהוא קדשים קלים שניתן לאכילה לכהנים, ועוד תירץ שלא היה מותר לעשות כן מחמת פיקוח נפש, משום שהיו מחוייבים מיתה ואין צריך לדונם, והם כגברא קטילא שאין לעבור בשבילם על דברי תורה.

שאפילו לפי שעה הרי זה נביא שקר וכן מות הוא, וזה הוא אומרו 'על פני', פירוש, בכל פרטי הזמנים, כי כבר הקדים הודעתו יתברך בהזכרת שמו כי הוא היה והוא ויהיה באין הפסק, ומעתה הרי זה הכניס בכלל האיסור כל הימים והשעות והרגעים שכולם בכלל איסור 'לא יהיה'. ע"כ.

וכ"כ רבינו בפרשת לך לך (בראשית טו ה): וטעם שרה שלא הקפידה לתת שפחה לבן חורין, וגם אברהם למה שנאמר שהבין דברי שרה, ולא חש על עצמו. דע כי לפי הפשט נוכל לומר שעדיין לא נצטוו על זה, והגם שהיו מדקדקים לקיים אפילו דקדוקי מצות של חכמים, לצד הנבואה היו עוברים על המצות לפי שעה. וכבר כתב רמב"ם בספר המדע בפרק ט' מהלכות יסודי התורה (ה"ג) כי אם יבוא נביא במאמרו יתברך שיעברו ישראל ואפילו רבים על עבירה אחת לפי שעה, כי מותר לעשות כן, וכאליהו בהר הכרמל (מלכים א' יח כא-לט). וכמו כן עשה אברהם על פי שרה, כי נביאה היתה יותר מאברהם, כמאמרם ז"ל (שמו"ר א א) בפסוק (בראשית כא יב) 'כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה'. ולזה כשאמרה לו 'בא

כתב רבינו (במדבר יז יב): ויקח אהרן כאשר וגו'. פירוש סמוך לדיבורו של משה ללמדך שלא שהה אפילו רגע. עוד ירצה לצד שהענין כאן הוא היפך הדין להקטיר קטורת חוץ לזמנו וחוץ למקומו, לזה אמר ויקח אהרן וטעם ויקח הוא כאשר דבר משה פירוש על פי נביא, ויאמן נביא כשיאמר לעבור על מצוה אחת ממצות התורה לפי שעה, וכאליהו בהר הכרמל (מלכים א' יח כא-לט).

והנה מה שכתב רבינו כי הענין כאן הוא היפך הדין להקטיר קטורת חוץ לזמנו וחוץ למקומו. אף שלכאורה לא היה לזה דין קטורת, מכל מקום אסור להקטיר קטורת מלבד ב' הקטרות שהם חובה בכל יום, וזה הרי חוץ לזמנו וחוץ למקומו. ויתכן שנכלל בכוננת רבינו עוד שאינו כדין משום הלאו דיבמתכונתה לא תעשו' (שמות ל ז), ודעת רבינו כמו שכתב שם: 'לא תעשו'. פירוש אפילו שלא להריח אסור בלאו, אבל בכרת דוקא להריח, ולזה לא רשם תנאי 'להריח' בפסוק זה אלא בפסוק שהזכיר בו עונש כרת (שם פסוק לח). וא"כ נמצא שיש איסור לאו בכל הקטרת קטורת בחוץ.

ומה שכתב רבינו 'ויאמן נביא' וכו', כן הוא בברייתא ביבמות (ז:) 'אליו תשמעו' (דברים יח טו) אפילו אומר לך עבור על אחת מכל מצות שבתורה כגון אליהו בהר הכרמל, הכל לפי שעה שמע לו.

וראה דברי רבינו בפרשת יתרו (שמות כ א), שכתב: ואומרו 'על פני', יתבאר על פי מה שכתב רמב"ם בפרק ט' מהלכות יסודי התורה (ה"ג) כי יאמן נביא בדבריו אם יאמר לעבור על מצוה אחת ממצות התורה לפי שעה על פי ה', ודוקא בשאר מצות, חוץ מעבודה זרה

גם אתם זכותם לישועה זכות רבנו האור החיים הקדוש?

כתבו לנו
למייל המערכת m028039999@gmail.com
או לפקס 02-5385689
או בנדרים פלוס - באר ישראל

אור הישועות מכתבי הלומדים

נפלאות הצדיק - קיבלתי על עצמי וראיתי ישועה

השנה, ביום ההילולא של רבינו האור החיים הקדוש, עליתי להשתטח על ציונו הקדוש. בתוך תפילתי במקום הנשגב, קיבלתי על עצמי לייסד כולל על שמו ולזכותו של הצדיק.

והנה, לא חלפה שעה, ולתדהמתי נגיש אליי יהודי שלא הכיר אותי כלל ושאל: "מה אפשר לעשות לכבוד האור החיים?" הופתעתי מאוד מהשאלה, ואז סיפרתי לו על הקבלה שקיבלתי זה עתה. מיד השיב לי בהתלהבות: "אני מוכן לממן את החזקת הכולל לשנה שלמה!" עמדתו נפעם מול ההשגחה הפרטית שזכיתי לה, וראיתי בעיניי כיצד כוחו של האור החיים הקדוש פועל ישועות ברגע אחד.

מחוברים לחיים

לשמיעת שיעורים ודרשות

חייגו: 03-617-1077

